

Jenni Pitko vihr ym

Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä saamen kielilain mukaiseen avustukseen (130 000 euroa)

Eduskunnalle

Saamen kielilailla (1086/2023) turvataan saamelaisten oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisessa. Saamen kielellä tarkoitetaan kaikkia kolmea Suomessa elävää saamen kieltä eli inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kieliä. Saamelaisten kotiseutualueella lakia sovelletaan laajasti eri viranomaisiin. Keskeisiä toimijoita saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutuksessa ovat saamelaisalueen kunnat sekä Lapin hyvinvointialue.

Saamen kielilain 31 §:n mukaan valtion tulee ottaa erillinen määräraha erälle viranomaisille lain soveltamisesta aiheutuvien lisäkustannusten kattamiseksi. Vuonna 2024 saamen kielilain mukainen avustus oli 250 000 euroa. Hallituksen vuoden 2025 talousarviossa avustusta ehdotetaan vähennettävän 120 000 euroon. Tämä taso on riittämätön varmistamaan saamen kielilain toteutumisen laajasti eri sektoreilla.

Saamen kielilain mukaisen avustuksen tarkoituksena on edistää saamen kielilain toteutumista kattamalla erityisiä lisäkustannuksia, joita aiheutuu viranomaisille saamen kielilain soveltamisesta. Muun muassa saamelaisalueen kunnat ja Lapin hyvinvointialue ovat käyttäneet avustusta pääasiassa tulkkaus- ja käännöspalveluista aiheutuvien kustannusten kattamiseen sekä saamen kielen koulutukseen osallistumisesta aiheutuviin sijaiskustannuksiin. Avustuksen avulla on myös koulutettu vuosittain useita eri ammateissa toimivia henkilöitä saamen kielten taitoiseksi. Viranomaiset tarvitsevat saamenkielistä henkilöstöä, jotta saamelaisten oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisissa voisi toteutua lain mukaisesti.

Saamen kielilain mukainen avustus on yksi tehokkaimmista keinoista lisätä saamenkielisen ammattihenkilöstön määrää. Esimerkiksi Lapin hyvinvointialue on lukuvuonna 2023—2024 kouluttanut valtionavustuksella viisi uutta saamenkielistä työntekijää. Jo yksi saamen kielen taitoinen ammattilainen voi merkittävästi parantaa julkisten palveluiden saatavuutta. Saamen kielen taitoisen opetus- ja varhaiskasvatus- sekä sosiaali- ja terveysalojen henkilöstön saatavuusvaje on erityisen vakava. Pulaa on varsinkin inarin- ja koltansaamenkielisistä osaajista.

Avustuksen suunnitellulla leikkauksella on suuri vaikutus, koska lisäkustannuksia kattavan avustuksen tarve ei ole vähentynyt. Leikkaus vaikuttaisi erityisesti Inarin kunnan ja Lapin hyvinvointialueen mahdollisuuksiin tuottaa viranomaispalvelulta saamen kielilain mukaisesti, järjestää koustulkkauksia, toteuttaa viestintää kolmella saamen kielellä ja kouluttaa henkilöstöä.

Talousarvioaloite TAA 13/2024 vp

Aikuiskoulutustuen poistumisen myötä saamen kielilain mukaisen avustuksen merkitys on entistään kasvanut. Saamen kielten elvytystyö hidastuu, jos ihmisillä ei ole taloudellista mahdollisuutta alkaa opiskella saamen kieltä.

Saamelaisten kotiseutualueen viranomaisten on haastavaa yksin omilla taloudellisilla resursseillaan ratkaista saamenkieliseen henkilöstöön liittyvää saatavuusongelmaa, vaan tähän tarvitaan valtion tukea.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta lisää 130 000 euroa momentille 25.01.50 saamen kielilain mukaiseen avustukseen.

Helsingissä 4.10.2024

Jenni Pitko vihr
Krista Mikkonen vihr
Pinja Perholehto sd
Tiina Elo vihr
Veronika Honkasalo vas